

ZAJÍMAVÉ BRYOFLORESTICKÉ NÁLEZY XV.**Interesting bryofloristic records, XV**

Jan Kučera (ed.)

Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Přírodovědecká fakulta, Branišovská 31, CZ-370 05 České Budějovice, e-mail: kucera@prf.jcu.cz

Nomenklatura a stupeň ohrožení jednotlivých druhů je udáván podle Seznamu a červeného seznamu mechorostů ČR (Kučera & Váňa 2005). Souřadnice jsou udávány buď jako pravoúhlé v systému S-42 nebo jako geografické v systému WGS-84.

***Jungermannia caespiticia* VU (Š. Koval, M. Zmrhalová)**

- Česká rep., Hrubý Jeseník, Vernířovice: lesní cesta mezi kótami Homole a Vřesník (1342 m) sv. obce [WGS-84: N50°3'31" E17°10'7", kv. 5968b], 1140 m n. m., obnažená hlína na jiv.-exponovaném břehu cesty, několik shluků o celkové velikosti populace 15 cm², spolu s *Diplophyllum obtusifolium*, *Nardia scalaris*, *Ditrichum cf. lineare*, *Pogonatum urnigerum*, *Polytrichastrum formosum*, 15. 5. 2010, leg. Š. Koval & M. Zmrhalová (herb. SUM).

Další nález této játrovky z Hrubého Jeseníku, odkud dříve nebyla udávána, cf. Bryonora 44: 34, 2009.

***Lophozia obtusa* EN (M. Baumann)**

- Česká rep., okr. K. Vary, Boží Dar, Ryžovna: sev. svah kopce Nad Ryžovnou (Wagnerův kopec) [WGS-84: N50°24'15–17" E012°50'35", kv. 5543c], 1030 m n. m., prosvětlený smrkový porost na čedičové sutě, na humusu mezi bloky, jednotlivě mezi druhy *Barbilophozia lycopodioides*, *Brachythecium starkei*, 21. 8. 2008, leg. & det. M. Baumann.
- dtto, Špičák: čedičová suť, jednotlivě na humusu mezi bloky [WGS-84: N50°24'5–10" E12°53'5–40", kv. 5543c], 1060 m n. m., 5.10.2008, leg. & det. M. Baumann.

Velmi vzácný druh játrovky, zaznamenaný v posledních letech pouze v horských oblastech. Z Krušných hor dosud existovaly jen nedoložené literární údaje (Váňa 1990).

***Buxbaumia viridis* EN (T. Berka)**

- Česká rep., okr. Kroměříž, Přírodní park Hostýnské vrchy: na okraji toku Rychtářka v těsné blízkosti jižní okraje PR Tesák, asi 1,7 km JV kóty Čerňava [WGS-84: N49°22'16", E017°47'24", kv. 6672b], 560 m n. m., na tlejícím smrkovém kmeni, v počtu pěti mladých tobolek a dvaceti štětů bez tobolek, společně s druhy *Herzogiella seligeri*, *Lepidozia reptans*, *Riccardia latifrons*, *Riccardia palmata* a *Rhizomnium punctatum*, 28. 4. 2010, not. T. Berka.

První recentní údaj pro Hostýnské vrchy. Nejbližší lokality se nacházejí v Javorníkách, Vsetínských vrších a Moravskoslezských Beskydech (srov. Bryonora 36: 14–25: 28).

***Dicranum majus* VU (I. Marková & L. Němcová)**

- Česká rep., okr. Děčín, NP České Švýcarsko: Střelecká dolina (2,8 km sev. Vysoké Lípy), střední část úseku od rozcestí cest u seníku po konec rokly ca 1,5–2 km od ústí rokly do Hlubokého dolu [WGS-84: N50°52'58" E14°20'28", kv. 5152a], 280 m n. m., na humusu na dnech a osypech, 21. 9. a 8. 10. 2009, leg. L. Němcová, I. Marková.
- dtto, Prskyřičný důl (6 km SZ Chříbské), rokly ústící do údolí Červeného potoka vycházející na rozcestí U Eustacha ca 0,8 km ústí rokly do údolí Červeného potoka [WGS-84: N50°53'35" E14°25'13", kv. 5152b], 380 m n. m., na humusu na dně rokly, 28. 10. 2009, leg. L. Němcová.
- dtto, U Pytlácké rokly, bezejmenná rokly ústící do soutěsky říčky Křinice j. pod Černou bránou, vycházející na rozcestí u Panenské jedle 30 m nad ústím rokly do Křinice [WGS-84: N50°53'54" E14°23'22", kv. 5152a], 240 m n. m., skalnatý mechový porostlý svah, 15. 6. 2009, leg. I. Marková.
- dtto, Mezná: Divoká soutěska, Mezní můstek, strmá rokly na levém břehu Kamenice na zelené turistické značce, ca 100 m nad Mezním můstkem [WGS-84: N50°51'54" E14°17'38", kv. 5151b], 200 m n. m., skalka u turistické stezky za velkým převisem, 15. 4. 2010, leg. I. Marková.

Druh byl na české straně Labských pískovců poprvé nalezen teprve nedávno (Bryonora 31: 23, 2003), v soutěsce Suché Kamenice. Loni nalezené lokality jsou prvními nálezy na území NP. Druh je zde vázán na hluboké inverzní rokly pískovcového skalního města a jeho rozšíření tak odpovídá známým výskytům na saské straně území (Müller 2004).

Didymodon glaucus **CR** (J. Kučera)

- Česká rep., okr. Č. Budějovice: Purkarec, zřícenina Karlův Hrádek, kamenné zdi při sv. vchodu [S-42: E3460.71 N5442.24, kv. 6852d], 400 m n. m., štěrbina mezi kameny, obohacené bázemi ze zdiva, 1. 1. 2010, leg. J. Kučera (13690, CBFS). Poměrně velká populace, porůstající řádově dm² zdiva.

Nové naleziště druhu v blízkosti dříve udané (cf. Bryonora 38: 50, 2006) lokality v Staré oboře u Hluboké n. Vlt. Není vyloučené, že druh se na Karlově Hrádku objevil a rozšířil až zcela recentně, protože lokalita byla od roku 1996 autorem vícekrát navštívena, a po druhu na nynějším místě bylo pátráno.

Eurhynchium pulchellum **DD** (J. Kučera)

- Česká rep., okr. Příbram, Týnčany: PR Kozinec, ca. 840 m sv. Divišovy jeskyně [S-42: E3452.26 N5494.19, kv. 6452a], 510 m n. m., humusem vyplněné štěrbině v krasovém závrtu, 9. 5. 2010, leg. J. Kučera (13749, CBFS).

Málo známý druh naší flóry, patrně s pravidelnějším výskytem ve vápencových oblastech.

Heterocladium dimorphum **VU** (J. Kučera)

- Česká rep., okr. Příbram, Nalžovické Podhájí: PR Drbákov – Albertovy skály, začátek NS ca. 30 m od parkoviště [S-42: E3454.69 N5509.81, kv. 6252c], 380 m n. m., mechatý břeh cesty v habřině, 7. 5. 2010, leg. J. Kučera (13727, CBFS); dtto, na nauč. stezce ca. 600 m ssz. parkoviště [E3454.60 N5510.38], ca. 360 m n. m., ± kyselá zem na břehu cesty v habřině, stinná, 7. 5. 2010, leg. J. Kučera (13732, CBFS).
- Česká rep., okr. Příbram, Mokrsko, Sejká Lhota: PR Vymyšlenská pěšina, nauč. stezka 700 m zj. Sejké Lhoty [E3453.86 N5513.07, kv. 6252c], 400 m n. m., ± kyselá zem na břehu cesty v kys. doubravě, 8. 5. 2010, leg. J. Kučera (13741, CBFS).

V obou případech byly populace druhu poměrně velké (> 5 dm²), byť neplodné. Druh má dvě ekologická optima: na bazickém podkladu nad hranicí lesa, kde u nás roste (i vzhledem k malému rozšíření takových biotopů v ČR) velmi vzácně, a v teplejších listnatých lesích (doubravy, habřiny), kde roste patrně hojněji. Ze Středního Povltaví však doklady zatím chyběly. Pospíšil (Acta Mus. Mor., Sci. Nat., 75: 143–164) nacházel druh v 60.–70. letech 20. stol. na jižní Moravě poměrně pravidelně, od 80. let byl však zaznamenán jen několikrát (naposledy viz Bryonora 44: 36, 2009).

Orthotrichum pulchellum **NE** → **DD** (I. Marková)

- Česká rep., okr. Děčín, NP České Švýcarsko, Vysoká Lípa: vrch Mlýny, u asfaltové cesty na sz. svahu, ca. 200 m pod odbočkou vedoucí k lov. chatě pod vrcholem [WGS-84: N50°52'29" E14°21'53"], kv. 5152a], 430 m n. m., větev pokáceného modřínu, 31. 5. 2009, leg. I. Marková, priv. herb. Velikost populace 1 cm², bohatě plodná, doprovodný druh *Orthotrichum* sp. (juv.).
- dtto, Mikulášovice, Kyjovské údolí: Brtnický most [N50°55'25" E14°24'10"], kv. 5052c], 340 m n. m., *Acer platanoides* u mostu přes říčku Křinici, sn. 11/2010, na kmeni ve výšce 170 a 180 cm nad zemí, celk. 12,5 cm², doprov. *Pylaisia polyantha* a *Orthotrichum pumilum*, *Hypnum cupressiforme*, 3. 5. 2010, leg. I. Marková, priv. herb., obě populace bohatě plodné.
- dtto, Jetřichovice, ruina Dolský mlýn [N50°50'26" E14°20'56"], kv. 5152c], 240 m n. m., spadlá větev *Salix* sp., 19. 3. 2010, leg. I. Marková, velikost populace 1 cm², bez doprovodných druhů.
- dtto, CHKO Labské pískovce, Všemily, PP Meandry Chřibské Kamenice, 500 m v. kempu U Ferdinanda [N50°50'11" E14°21'49"], kv. 5152c], 200 m n. m., na ukloněném kmeni *Prunus padus*, 4. 5. 2010, leg. I. Marková, priv. herb., velikost populace 4 cm², bohatě plodná, bez doprovodných druhů.

Další lokality nově se šířícího druhu v severozápadních Čechách.

Orthotrichum urnigerum **CR** (J. Kučera)

- Česká rep., okr. Prachatice, Sudslavice: PR Opolenec, při tur. cestě již. Sudslavické jeskyně [S-42: E3412.27 N5440.50, kv. 6948b], ca. 590 m n. m., výslunná vápencová skála, záp.-or., 15. 4. 2000, leg. J. Kučera (3920, CBFS), det. V. Plášek.

První výskyt druhu u nás na vápencovém substrátu (v jiných případech byl druh zaznamenán u nás vždy na silikátových, i když bazických skalách). Většina recentních lokalit druhu leží v Želivské hornatině na Šumavě, jediná pak byla potvrzena na místě historického výskytu u Tasova na Třebíčsku (cf. Bryonora 38: 51–52, 2006).

Pogonatum nanum **DD** (J. Kučera)

- Česká rep., okr. Příbram, Nalžovické Podhájí: PR Drbákov – Albertovy skály, na nauč. stezce ca. 920 m ssz. parkoviště [S-42: E3454.55 N5510.71, kv. 6252c], ca. 360 m n. m., řídká habřina na záp. svahu u stezky nad Vltavou, mírně bazická zem, 7. 5. 2010, leg. J. Kučera (13734, CBFS).

Málo známý, asi do jisté míry přehlížený druh naší flóry. Recentně známo 5 lokalit, převážně v teplejších krajích republiky.

Pseudobryum cinclidioides **EN** (J. Košnar & L. Němcová)

- Česká rep., okr. Žďár n. Sázavou, Moravské Milovy: mrtvé rameno na levém břehu Svratky poblíž soutoku s Černým potokem [S-42 E3579.01 N5505.06, kv. 6362b], ca. 585 m n. m., v porostu *Calamagrostis canescens* a *Phalaris arundinacea*, na vlhkém rostlinném opadu, stíněné vegetací, ca. 20 lodyh na ploše 1 dm², 13. 6. 2009, leg. J. Košnar (1895, CBFS).
- Česká rep., okr. Děčín, NP České Švýcarsko, U Pytlácké rokle (6 km sz. Chříbské), bezejmenná rokle ústící do soutěsky říčky Křinice již. pod Černou bránou a vycházející na rozcestí u Panenské jedle (modrá turistická značka) [WGS-84 (přibl.): N50°53'35" E14°23'40", kv. 5152a], 250 m n. m., dvě mokré deprese v horní části rokle, 15. 6. 2009, leg. L. Němcová, priv. herb.

Velmi vzácný a silně ohrožený druh, známý jinak v současnosti pouze z několika nalezišť na Šumavě (Povydrří, Mrtvý luh) a jednotlivě u Domažlic (Šnajberský rybník u obce Pila) a v Krkonoších (Labský důl).

Pterygoneurum lamellatum **EN** (Z. Musil, Š. Koval, M. Zmrhalová)

- Česká rep., okr. Znojmo, Únanov: vých. břeh zatopeného kaolínového lomu mezi Příměticemi a Únanovem, ca. 1,5 km jjz. Únanova [WGS-84: N48°53'15" E16°3'13", kv. 7162a], ca. 310 m n. m., obnažená, občasně sešlapávaná zem nad svahem východního břehu, populace o desítkách fertálních rostlinek (spolu s *P. ovatum*, *Didymodon acutus*, *Aloina* cf. *rigida*), 12. 2. 2007, leg. Z. Musil, priv. herb., teste J. Košnar & J. Kučera; 14.3.2009, leg. Š. Koval, priv. herb.; 4. 4. 2009, leg. J. Kučera (13375, CBFS); 22. 11. 2009, not. Š. Koval.
- dtto, Přímětice, vých. obce u rybníčku mezi silnicí na Kuchařovice a levým břehem Dobšického pot. [WGS-84: N48°53'2" E16°2'47"], ca. 310 m n. m., deponovaná hromada hlíny, desítky fertálních rostlinek v několika shlucích na ploše ca. 25 m², celková velikost populace ca. 20 cm² (spolu s *Barbula unguiculata*, *Bryum argenteum*, *Pterygoneurum ovatum*, *Tortula acaulon* var. *acaulon*, *Tortula muralis*, *Tortula protobryoides*), 28. 12. 2009, leg. Š. Koval & M. Zmrhalová, herb. Š. Koval, SUM.

Druh řazený i do evropské červené knihy obsazuje v České republice pouze nejteplejší oblasti s výslunnými xerotermními stanovišti na vápnatých substrátech, často na spraších. Na Moravě dosud uváděn z Ivančic, Veverské Bítýšky a Popic u Hustopeč.

Tetradontium ovatum **NE** (M. Baumann)

- Česká rep., okr. K. Vary, Boží Dar, Ryžovna: sev. svah kopce Nad Ryžovnou (Wagnerův kopec) [WGS-84: N50°24'15–17" E12°50'35", kv. 5543c], 1030 m n. m., roztroušeně mezi jinými mechy na kolmých čedičových skalách, hojně se sporofyty, 21. 8. 2008, leg. & det. M. Baumann, conf. F. Müller.
- Vzhledem k taxonomické nejednoznačnosti odlišení od druhu *T. repandum*, který je řazen do kategorie LR-nt, nebylo ohrožení tohoto druhu stanovováno (Kučera & Váňa 2005). Nedávno však byl taxon zaznamenán na šumavském Plešném jezeře (Bryonora 40: 42, 2007), kde bylo určení rovněž provedeno Dr. F. Müllerem (TU Dresden).

Warnstorfia pseudostraminea **CR** (M. Baumann)

- Česká rep., okr. K. Vary, Boží Dar: lesní cesta směrem na Špičák, jz. obce [WGS-84: N50°24'5–40" E12°54', kv. 5543c], 1010 m n. m., na lesní půdě spolu s *Rhytidiadelphus loreus* ad., 5. 10. 2008, leg. & det. M. Baumann.

Dříve obvykle nerozlišovaný druh, s větším počtem nálezů, včetně několika recentních, v Jizerských horách a Krkonoších. Baumann & Müller (2006) však udávají další nálezy z Krušných hor, takže se pravděpodobně jedná o druh přehlížený.

Baumann M. & Müller F. (2006): Bryologische Beobachtungen im Erzgebirge II. – *Limprichtia* 29: 155–160.

Kučera J. & Váňa J. (2005): Seznam a červený seznam mechorostů České republiky. – *Příroda* 23: 1–104.

Müller F. (2004): Verbreitungsatlas der Moose Sachsens. – Lutra Verlag, Dresden. [309 pp.]

Váňa J. (1990): *Lophozia obtusa* (Lindb.) Evans. – In: Duda J. & Váňa J., Rozšíření jätrovek v Československu – LIX, Čas. Slez. Muz., ser. A, 39: 197–202.